

A turisztikai céllal érkezők által igényelt fejlesztések a Balaton térségében

A települések számára a helyi lakosság és a befektetők mellett a harmadik fontos célcsoportot az ideiglenes látogatók (turisták) jelentik. Az egyes célterületeken megvalósuló fejlesztések fókuszja konfliktushelyzetet is eredményezhet az utazók és a fogadóközösség között. A rendezett, tiszta település napjainkban alapvető. Jelen tanulmány primer adatát egy 2018-ban és 2019-ben zajlott kvantitatív felmérés adja. A kutatás során azt térképeztük fel, hogy a Balatont szabadidős céllal felkeresők milyen fejlesztéseket látnának szívesen az általuk meglátogatott településeken. Az eredmények értékes információkkal támogathatják a fejlesztési prioritások kijelölését. A következtetések arra is rávilágítanak, hogy az utazók felé maguk a települések döntéshozói (mint a turisztikai értéklánc közvetett szereplői) is kommunikáljanak, fejlesztéseiket láthatóvá tegyék, ezzel is bevonva az ideiglenes látogatókat.

Bevezetés

Napjainkban számos úti cél, turisztikai szolgáltató verseng az utazók figyelméért. A visszatérő és az új vendégek számára egyaránt fontos, hogy a desztináció időről időre újdonságokkal, új fejlesztésekkel várja őket. A célterületek döntéshozói (például a helyi önkormányzatok) számára a látogatók (kirándulók, turisták) mellett a helyi lakosság és a befektetők lényeges célcsoportot alkotnak.

A rendezett településkép, az alapinfrastruktúra (például úthálózat, telekommunikációs szolgáltatások/ellátottság) közös metszetet képez: a helyiek és a turisták számára egyaránt jelentős

tényező. A turisztikai élményeknek, szolgáltatóknak szerves részét képezi az adott célterület, annak természetes és ember alkotta környezete, esetünkben maga a település. Az egyes településeken megvalósuló fejlesztések esetében további kihívásként jelentkezik, hogy a mai utazók többsége városi (vagyis fejlett infrastruktúrával rendelkező) környezetből kel útra (a magyar lakosság által tett többnapos belföldi utazások 23,8%-át Budapest, további 23,4%-át az 50 ezernél nagyobb lakosságú városok generálták 2019-ben), és utazása során előnyben részesíti az értékes természeti környezetet (ami kisebb településekkel, kevésbé fejlett infrastruktúrával jellemezhető).

Jelen tanulmány a Balaton térségét turisztikai céllal felkeresőket veszi górcső alá. Vizsgálatunk fókuszában az áll, hogy az utazók a felkeresett célterületeken milyen típusú fejlesztést látnának szívesen, vagyis az adott település döntéshozói (nem a turisztikai szolgáltatókat) „köttjük össze” az ideiglenes látogatókkal. A témaválasztást egyrészt a Balatonnál folyamatosan zajló fejlesztések, másrészt az utazói magatartással, elégedettséggel foglalkozó szakirodalom főbb témakörei adták.

Szakirodalmi áttekintés

A turizmusfejlesztésről

A turizmusfejlesztés lehet termék alapú (turisztikai termékfejlesztés) és terület alapú (desztináció fejlesztés), a kettő a legtöbbször a gyakorlatban összekapcsolódik. A turisztikai termékfejlesztés célja jellemzően egy adott turisztikai desztináció fogadóképességének, a szolgáltatás színvonalának, vonzerejének a fejlesztése (GONDA, 2016). A termékfejlesztés során az adottságokra alapozva olyan komplex szolgáltatáscsomag kialakítása a cél, amely felkelti a potenciális turista figyelmét, és arra motiválja, hogy meglátogassa az adott területet. A termékek változatossága és azzá tétele, illetve a különféle termékek megfelelő összekapcsolása nagy szerepet játszik az adott desztináció versenyképességének

növelésében, és hozzájárulhat a fenntartható fejlesztéshez (BENUR – BRAMWELL, 2015)

A területi turizmusfejlesztés célja legtöbbször egy valamely szempontból (pl. igazgatási vagy területfejlesztési) meghatározható térség komplex fejlesztését célozza (IRIMIÁS et al, 2019). A fejlesztési lépéseket elsősorban az befolyásolja, hogy a térség milyen jellemzőkkel, illetve fejlettségi szinttel rendelkezik.

Számos esetben a turizmus fejlesztése nem fő célként, hanem eszközként jelenik meg a területfejlesztésben, városfejlesztésben (ANDRADES – DIMANACHE, 2017; HÁCIA, 2019). A turizmust definiálni „kitörési pontként” különösen az elmaradott vagy rurális térségekben (IONELA et al, 2015), illetve a fejlődő országokban szokás (SUTAWA, 2012), ahol a fejlődésnek, a gazdasági növekedésnek, a természeti és kulturális környezet megőrzésének szinte egyetlen alternatíváját kínálja (IONELA et al, 2015; BORSEKOVÁ et al, 2017).

Bármely turizmust érintő fejlesztésről legyen is szó, elengedhetetlen néhány alapvető követelmény figyelembe vétele, mint például:

a pozitív hatások erősítése a negatív hatások kiküszöbölése mellett. Ha ez elmarad, a fejlesztések hatására a desztinációk például az overturizmus áldozatává válhatnak (IRIMIÁS et al, 2019). Tanulságos például szolgálnak erre számos európai tengerparti és tóparti desztináció (pl. Garda-tó), ahol a tömegturizmus irányába történő fejlesztések a desztinációk jellegének, egyediségének és versenyképességének elvesztéséhez vezettek (BRANDÃO et al, 2019). A tömeges látogatóforgalom elkerülése érdekében fontos a turisztikai fejlesztések környezeti, gazdasági és társadalmi hatásainak mérése (ZHANG, 2016),

az autentikus és egyedi értékek előtérbe helyezése (GONDA, 2016). A kulcsvonzerő egyediségének megtartása például innovációval lehetséges (BORSEKOVÁ et al, 2017; GARDINER – SCOTT, 2018),

a fenntarthatóság elveinek beépítése, követése (ANDRADES – DIMANACHE, 2017; HERRERA et al, 2018),

az adott térség szereplőinek (stakeholdereinek), illetve ezek elvárásainak összehangolása (GONDA 2016). Ennek egyik leg-

egyszerűbb módja az együttműködések kiépítése (BORSEKOVÁ et al, 2017).

Az adott desztináció kulcsszereplői közül a leggyakrabban a helyi lakosságot szokás kiemelni, hangsúlyozva, hogy a fejlesztéseket nemcsak velük elfogadtatni, hanem számukra elérhetővé is kell tenni. Az utóbbi években is számos olyan tanulmány látott napvilágot, mely a turisztikai fejlesztéseket a helyi lakosság viszonylatában vizsgálja (STYLIDIS et al, 2014; XU et al, 2016; LEE – JAN, 2019; MA et al, 2020.), mint például

az egyes fejlesztések hogyan hatnak a helyi lakosságra, közösségekre (SINCLAIR-MARAGH et al, 2015; WOO et al, 2015; XUE et al, 2015; ZHANG – CHAN, 2016; MOGHAVVEMI et al, 2017; RASOOLIMANESH et al, 2017; MATILAINEN et al, 2018; DINIS et al, 2019;)

milyen szerepet játszanak a helybeliek jólétében (SUESS et al, 2018)

hogyan lehet a közösséget bevonni a fejlesztésekbe (QIAN et al, 2016)

avagy hogyan lehet az egyes elképzeléseket elfogadtatni a helybeliekkel (pl. WOOSNAM et al, 2018).

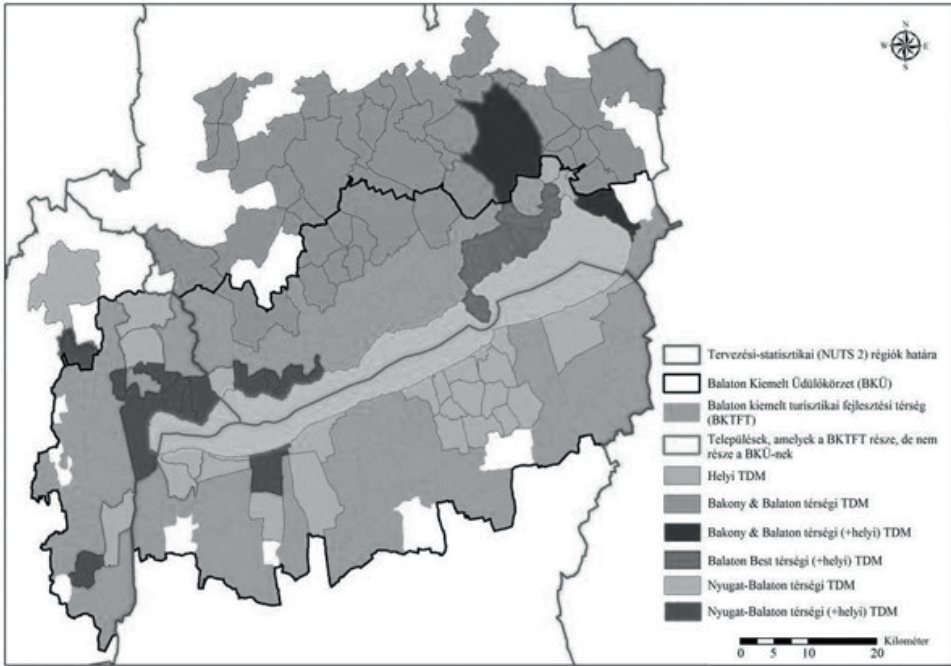
Úgy látszik ugyanakkor, hogy a meglévő vagy leendő látogatók igényeinek, szempontjainak és elvárásainak, netán ötleteinek figyelembe vétele mintha háttérbe szorult volna – annak ellenére, hogy ez magától értetődőnek tűnik (GONDA, 2016; HERRERA et al, 2018): kifejezetten kevés kutatás foglalkozik ezzel. Jelen tanulmány ezt a hiányt is pótolni igyekszik.

A „Balaton térség”

A vendégforgalom területi koncentrációját tekintve Magyarország két leghangsúlyosabb turisztikai desztinációja Budapest és a Balaton térsége (KSH, 2018). Azonban a Balaton régió vagy a Balaton térsége szókapcsolatok hallatán nem biztos, hogy egészen pontosan ugyanarra a területre gondolunk még akkor sem, ha a térség kapcsán a turizmus fejlesztéséről beszélünk. Az Európai Unió osztyályozást tekintve tervezési-statisztikai (NUTS 2) régiók szintjén 3 régió érinti a térséget.

A BKÜ-t tekintve a régióban élő lakosság kicsit több mint fele a térség 18 városában él, amelyek főleg Balaton-parti, magasabb urbanizáltsági fokkal (68%) rendelkező települések. Az ország

1. ábra: A Balaton térség különböző szempontú lehatárolásai

Forrás: HORVÁTH ET AL., 2018

15 legnagyobb vendégforgalmat bonyolító települési közül négy (Hévíz, Balatonfüred, Siófok, Zalakaros) a térségben található. E területeken kívül azonban alapvetően rurális jellegű a régió, 118 település 1000 fő alatti lélekszámmal rendelkezik (KSH, 2019).

A régió belül lényeges különbségek alakultak ki a Balatontól való távolság alapján is, főként a Balaton-parti és háttértelepülések között (45 parti, 7 partközeli és 128 háttértelepülés).

Ezen dimenziókon túl azonban egyéb tényezőkre visszavezethető jelentős, az előbbihez képest merőlegesen tengelyű belső mikro-regionális különbségek is megfigyelhetők az üdülőkörzetben (pl. földrajzi adottságok által meghatározott gazdasági viszonyok, termékszerkezet és életmódbeli különbségek) (Balatoni Integrációs Közhasznú Kft., 2016).

A Balaton régió kapcsán fontos figyelembe venni az időbeliséget, vagyis azt, hogy a települések népességének száma szezonálisan változik. A

nyári hónapok alatt a térségben élők száma többszörösére emelkedhet a turisták itt töltött nyaralása, valamint az üdülőtulajdonosok leköltözésének köszönhetően. Csak az utóbbi szegmens jelenléte akár 500 ezer főre is növelheti a lélekszámot az átlagosan 259 ezer főről (BKÜ Helyzetelemzés 2013, OBÁDOVICS, 2020).

A KSH népességnövekedési mutatója szerint (kereskedelmi és magán szálláshelyek vendégforgalma és a lakónépesség aránya) egy átlagos vízparti településen másfélszeresére emelkedik a lakosság száma a turisztikai szezonban (átlagos júliusi nap). Öt településen megduplázódik a népesség száma (Alsóörs, Balatonszemes, Balatonakali, Révfülöp és Zalakaros), a legjelentősebb növekedés pedig Zánka (2,8-szeresére) és Zamárdi (3,5-szeresére) esetében figyelhető meg (KSH BKÜ 2014).

1. táblázat: A Balaton térségének lehatárolása területfejlesztési és turizmusfejlesztési szempontból

	Területfejlesztési egység	Turisztikai fejlesztési egység
A térség neve	<i>Balaton Kiemelt Térség</i> (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet – BKÜ - 180 települése)	<i>Balaton kiemelt turisztikai fejlesztési térség</i> (BKTFT) (BKÜ 174 települése + Eplény, Nemesvámos, Sümeg, Veszprém, Kehidakustány)
Települések	18 városi rangú település + 162 egyéb település	18+2 városi rangú település + 154 egyéb település
Szabályozás	A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (területfejlesztési törvény) és ennek módosításai, Balaton törvény (2000. évi CXII. törvény, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról)	016. évi CLVI. törvény 1861/2016. (XII. 27.) Korm. határozat a Balaton kiemelt turisztikai fejlesztési térség meghatározásáról és a térségben megvalósítandó egyes fejlesztések megvalósításához szükséges források biztosításáról.
Intézményrendszer	Balaton Fejlesztési Tanács (BFT)	Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ)
Fő célok	területfejlesztési, turisztikai, gazdaságfejlesztési, környezetvédelmi	turisztikai

Forrás: saját szerkesztés

Bármelyik fejlesztési egységet tekintjük, a térség számos sajátos jellemzővel bír, amelyek alapvetően befolyásolják a fejlesztési lehetőségeket.

Módszertan

Jelen tanulmány egy kétlépcsős primer adatfelvétel eredményeire épül. Az EFOP-3.6.2-16-2018-000017 projekt keretében 2018 és 2019 tavaszán a nagyközönség – potenciális utazók, ezen belül a Balatont szabadidős céllal felkérésők – körében történt kérdőíves megkérdezés. A véletlenszerű, személyes mintavételen alapuló adatfelvételben a Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Karának hallgatói segítettek. A minta kialakításakor fontos volt a balatoni utazáson való korábbi részvétel, ezen kívül az életkor tekintetében igyekeztünk a fiatalabb és az idősebb korosztályokat egyaránt megszólítani. A 2018. évi adatfelvétel teljes minta-elemszáma 600 (ebből 318 fő osztotta meg véleményét a jövőbeni fejlesztésre vonatkozóan), a 2019. évi adatfelvételé 417 válaszadó volt, ezen belül 404 fő válaszolt a fejlesztéssel kapcsolatos kérdésre. Mindkét esetben a válaszadó egy, általa kiválasztott, legalább egyéjszakás tartózkodással járó balatoni utazás részleteiről számolt be.

A két adatfelvételben közös volt, hogy a válaszadó által felkeresett balatoni településen igényelt fejlesztésre kérdeztünk rá.

A szabadidős utazók által igényelt fejlesztések a vizsgált két évben eltérő megfogalmazású/kialakítású kérdés segítségével kerültek feltárára. 2018-ban a kutatásba bevontak, nyitott kérdés keretében (konkrétan: „Mit javasolna fejleszteni az adott településen?”) fogalmazhatták meg gondolataikat. 2019-ben – a 2018. évi eredmények figyelembe vételével – több válaszlehetőséges kérdést (konkrétan: „Milyen típusú fejlesztéseket javasolt/tart fontosnak a felkeresett településen?”) alakítottunk ki.

A minta (esetünkben a fejlesztési javaslatokat megfogalmazók) összetételéhez hozzátartozik, hogy mikor és mely úti célokat keresték fel a válaszadók. A turisztikai mobilitás időbeni eloszlása tekintetében a minta homogénnek tekinthető, a többség (a fejlesztési javaslatot megfogalmazók nyolctizede) a nyári időszakban (június–augusztus), döntően pihenési, üdülési céllal, családjával és/vagy barátaival látogatott el a tóhoz, vagyis a jelen tanulmányban vázolt kutatási eredmények az ő preferenciáikat tükrözik. A válaszadók által felkeresett települések köre harmonizál a legtöbb vendégéjszakát realizáló célterületekkel. A leg-

népszerűbb települések 2018-ban Siófok (fejlesztési javaslatot megfogalmazók 17,6%-a), Balatonfüred (12,6%), Balatonalmádi (8,8%), Keszthely (8,5%), Zamárdi (5,3%), Tihany (5,0%) és Vonyarcvashegy (5,0%) voltak. A 2019. évi megkérdezés során a legnépszerűbb desztinációk köre hasonló: Balatonfüred (18,2%), Siófok (12,5%), Keszthely (7,9%) és Tihany (5,5%).

Eredmények

A válaszadók által megfogalmazott fejlesztési javaslatok 2018-ban

2018-ban a megkérdezettek összesen 313 fejlesztési ötletet neveztek meg. A válaszadók 90%-a egy ötlettel állt elő, de voltak néhányan (27 fő), akik két-három javaslatot is tettek. A válaszokat összegezve a fejlesztési ötletek megoszlása az alábbiak szerint alakult:

A legtöbb javaslat az infrastruktúra fejlesztésére irányult – a válaszadók közel kétharmada erre vonatkozó ötleteket fogalmazott meg. Másod- és harmadsorban a települési vonzerőfejlesztést és a szolgáltatásfejlesztést nevezték meg. Ennél jóval kisebb, 2-3 százalékos arányban neveztek meg településkép- és humán erőforrás fejlesztéseket.

Infrastruktúrafejlesztés

Az infrastruktúrafejlesztésnél számos tényezőt említettek a megkérdezettek, helyszíntől függetlenül szinte mindenhol megjelent a megközelíthetőség problémája, a jobb és környezettudatos (tömeg)közlekedés fejlesztése (legtöbb említés Keszthelyen, Balatonfüreden), a parkolóhelyek bővítése, kiépítése és a közutak minőségének javítása (nagyon sokan említették Balatonalmádi esetében).

A növekvő forgalom miatt a parkolási lehetőségek komoly problémát jelentenek a legtöbb balatoni településen. A parkolási helyek száma sok esetben kevés és a parkolási díjak is meglehetősen magasak.

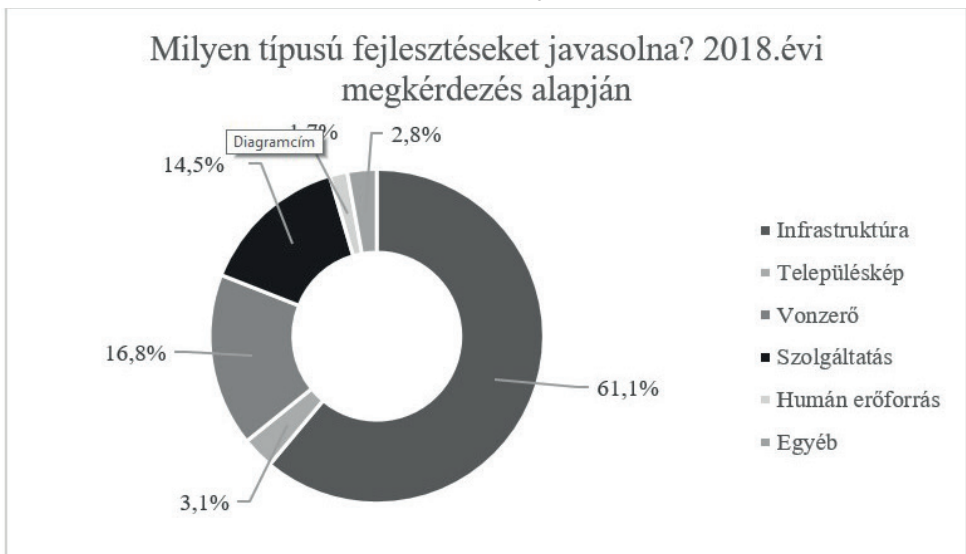
„Tihanyban a közlekedés parkolást fejleszté-
ném, pl. Tihany szélén parkolóház, és kisbuszok
vihetnék fel a látogatókat”

„kevesebb apartmanház (eladó), több ingyene-
s parkolás” (Balatonfüred)

„(Keszthelyen) több és ingyenes parkolást”

„Az egyre növekvő mennyiségű autók parko-
lási lehetőségének kifejlesztését, bérelhető kerék-
párok mennyiségének növelése (Balatonalmádi)

2. ábra: Javasolt fejlesztések

Forrás: saját szerkesztés

Több településen (Keszthely, Zamárdi) a parkolási lehetőségek bővítése mellett a kerékpárút javítását, fejlesztését is megemlítették.

„Balaton körüli kerékpárutak folyamatos karbantartása, felújítása” (Zamárdi)

Néhány kisebb balatoni településen az internethálózat erősségét is kifogásolták a válaszadók (Vonyarcvashegy). A válaszadók néhány esetben említették a strandok, azok vizesblokkjainak (pl. Tihany) és a szórakozóhelyeknek a felújítását (Vonyarcvashegy).

Települési vonzerőfejlesztés

Elsősorban a programkínálatot fejlesztették a látogatók, amire több szempontból tettek javaslatot:

a programok típusa szerint: több sportprogram (szabadidősportok), több kulturális program, gasztronómia rendezvények

a programok időbeni kitolása: napközbeni programválaszték bővítése és a szezon kitolása

célcsoportok szerint: több családi program, több fiataloknak, fiatal felnőtteknek szóló programok, strandi célközönségnek program

„turisztikai szezon programokkal való meghosszabbítása” (Csopak)

„még változatosabb programok, szélesebb érdeklődési körben” (Tihany)

„kerti mozi újrainyítása” (Vonyarcvashegy)

Szolgáltatásfejlesztés

A szolgáltatásfejlesztésnél sokféle javaslat felmerült. A meglévő szolgáltatások fejlesztését célozza több szolgáltatás esetében a nyitva tartás bővítése (amit szinte minden balatoni településen megneveztek), valamint az éttermi, éjszakai szórakozóhely kínálat minőségének javítása.

„hosszabb termelői piac nyitvatartás” (Balatonfüred)

„a főszezon után a Balatonparti éttermek nyitvatartását hosszabbítani..” (Keszthely)

A nyári időszakon kívüli időben több vendéglátóipari egység lehetne nyitva (Balatonalmádi)

„több óriáscsuszda” (Vonyarcvashegy)

Az új szolgáltatások körébe sorolható az állatbarát szolgáltatások bevezetése (állatbarát éttermek, kávézók, szálláshelyek és strandok kiala-

kitása) „több állatbarát szálláshely kialakítása” (Balatonfüred)

„kutyás strand, kutyafuttató terek” (Keszthely)

„élőzenés, jazz, blues klubok létesítése” (Balatonfüred)

A településkép javítását mindössze 11 fő nevezte meg. Ez elsősorban a település rendezettségére, tisztaságára irányult, beleértve a szemetekes kihelyezését, a zöldfelületek bővítését, parkosítását, fűnyírását, az épületek karbantartását.

„A tisztaságra jobban kéne figyelni, esetlegesen több kuka elhelyezése. Napközbeni programok sokszínűbbek legyenek.”

„növelni kellene a kukák számát...., nincs elegendő kuka (Siófokon)”

„Sió csatorna tisztítását”

Balatonvilágos esetében elhangzott, hogy a „gyalogos forgalom számára jobban kiépített útra lenne szükség” és Balatonalmádiiban is igény mutatkozik a biztonságos gyalogos közlekedésre, „járdát az autópálya mellé”.

A humán erőforrás fejlesztése csak néhány megkérdozett említésében jelenik meg, az is elsősorban a vendégbarátságra, vendégszeretetre, a turisták elfogadására irányult.

„Megfelelő szakmai tudással rendelkező szakács felvétele” (Balatonfüzfő)

„Turizmus és a turisták iránti szeretet és elfogadás” (Vonyarcvashegy)

A mutató kiterjedt a látogatók utazási motívációjának vizsgálatára is (pihenés céljából, aktív üdülés miatt vagy rokon- barátlátogatás céljából tartózkodott a településen), de ez nem mutat összefüggést a megnevezett fejlesztésekkel kapcsolatban.

A 2019. évi adatfelvétel eredményei

A megkérdozettek átlagosan 2,2 fejlesztési területet választottak ki a lehetőségek közül. A legtöbben a parkolóhelyek fejlesztését tartják indokoltnak, ezt a programkínálat bővítése, az úthálózat és infrastruktúra, a rendezett és tiszta településkép, valamint a látóvalók fejlesztése követi. A felkínált válaszlehetőségek közül a legkevésbében a szálláshelyek és helyi tömegközlekedés fejlesztését tartják fontosnak.

3. ábra: A válaszadók által fontosnak vélt fejlesztési területek

Forrás: saját kutatás (N=404)

Az egyes fejlesztési területek nem mutatnak statisztikailag szignifikáns eltérést a válaszadók életkora szerint. Az említések számát tekintve azonban elmondható, hogy a helyi tömegközlekedés fejlesztése a fiatalabbak (35 év alattiak) számára nagyobb hangsúllyal bír.

Az egyes fejlesztési területek együttemlítését tekintve az látható, hogy a parkolóhelyekhez elsősorban programok tartoznak (vagyis ezt a két területet említették egyidejűleg). Az úthálózat, infrastruktúra fejlesztéséhez pedig a látnivalók kapcsolódtak a vizsgált mintában.

Következtetések/összegzés

Tanulmányunk a Balatonhoz érkező szabadidős turisták által megnevezett fejlesztési igények bemutatására fókuszál, a kutatási eredmények a térséget a nyári időszakban, pihenési céllal felkeresők véleményét tükrözik. Egy kiemelt turisztikai célterület településeinek esetében kulcsfontosságú kérdés, hogy mennyire vannak összhangban az ahhoz kapcsolódó fejlesztések a két fontos célcsoport – helyi lakosság és a látogató – igényeit illetően. Elégedettségük kölcsönösen hatással van egymásra. A felmérésből származó eredmények fontos információként szolgálnak a települések döntéshozói számára,

hogy megtalálják azon fejlesztési prioritásokat, amelyek a helyiek életminőségét és a látogatók elégedettségét egyaránt szem előtt tartják.

A megkérdezések során a településeket felkeresők fontosnak tartották, hogy tapasztalataik alapján elmondják véleményüket azzal kapcsolatban, hogy milyen hiányosságokat, fejlesztési lehetőségeket látnak a felkeresett településeken. Legnagyobb nehézségként a látogatók a parkolási lehetőségek hiányát élik meg a térségben eltöltött idő alatt, illetve a gyalogos-, a kerékpár- és a közúthálózat minőségére vonatkozóan is számos kritika érkezett. Az infrastruktúra megújítását a szolgáltatás- és településkép fejlesztése követi. A szolgáltatások közül a családosoaknak és fiataloknak szóló programfejlesztést, a szórakozási, éttermi lehetőségek minőségi bővítését lehet kiemelni, illetve az állapotbarát szolgáltatások kialakítását ösztönöznék még a válaszadók.

Mindkét évben – bár 2019-ben kiemeltebben – megjelent a válaszok között a tiszta és rendezett településkép iránti igény. A döntéshozók számára a rendszerben való gondolkodás, desztináció alapú fejlesztés indokolt (például a látnivalók elérhetőségét segíteni a közlekedés, parkolás, infrastruktúra javításával). Ez feltétele-

zi a turisztikai szereplők és nem turisztikai döntéshozók folyamatos együttműködését, aminek eredményeként a célterületet felkereső vendégek komplex élményét. Összességében elmondható, hogy az előzőekben említett fejlesztési irányok megvalósítása az egész évben itt élő helyi lakosság életkörülményeit, mindennapjait is pozitív élményekkel bővítené.

**SULYOK JUDIT - MADARÁSZ ESZTER
- FORMÁDI KATALIN - PAPP ZSÓFIA**

A szerzők és elérhetőségük

Sulyok Judit egyetemi adjunktus, Pannon Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Turizmus Intézeti Tanszék/Balaton Turisztikai Kutatóintézet, e-mail: sulyok.judit@gtk.uni-pannon.hu

Madarász Eszter, egyetemi docens, Pannon Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Turizmus Intézeti Tanszék, e-mail: madarasz.eszter@gtk.uni-pannon.hu

Formádi Katalin, egyetemi docens, Pannon Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Marketing Intézeti Tanszék, e-mail: formadi.katalin@gtk.uni-pannon.hu

Papp Zsófia, egyetemi docens, Pannon Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Turizmus Intézeti Tanszék, e-mail: papp.zsofia@gtk.uni-pannon.hu

Köszönetnyilvánítás

Jelen kutatás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.2-16-2017-000017 azonosítójú „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projekt keretében jött létre.

Felhasznált irodalom

ANDRADES Lidia, DIMANCHE Frederic (2017): Destination competitiveness and tourism development in Russia: Issues and challenges. *Tourism Management* 62 pp. 360-376

Balaton Integrációs Közhasznú Kft. (2016): A Balaton Fejlesztési Tanács. Falu Város Régió 2016/1. pp. 15-26.

BENUR M. Abdelati, BRAMWELL Bill (2015): Tourism product development and product diversification in destinations. *Tourism Management* 50 pp. 213-224

BKÜ Helyzetelemzés (2013): A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Hosszútávú Területfejlesztési Koncepciója 2014-2020 Helyzetelemzés. Készítette a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. 2013.

BORSEKOVÁ Kamila, VANOVA Anna, VITALISOVÁ Katarína (2017): Smart Specialization for Smart Spatial Development: Innovative Strategies for Building Competitive Advantages in Tourism in Slovakia. *Socio-Economic Planning Sciences* 58 pp. 39-50

BRANDÃO Filipa, BREDA Zélia, COSTA Carlos (2019): Innovation and internationalization as development strategies for coastal tourism destinations: The role of organizational networks. *Journal of Hospitality and Tourism Management* 41 pp. 219-230

DINIS Isabel, SIMÕES Orlando, CRUZ Christina, TEODORO Ana (2019): Understanding the impact of intentions in the adoption of local development practices by rural tourism hosts in Portugal. *Journal of Rural Studies* 72 pp. 92-103

GARDINER Sarah, SCOTT Noel (2018): Destination Innovation Matrix: A framework for new tourism experience and market development. *Journal of Destination Marketing & Management* 10 pp. 122-131

GONDA Tibor (2016): A turisztikai termékfejlesztés elméleti alapjai. PTE KPVK. ISBN 978-963-429-108-4

HACIA Ewa (2019): The role of tourism in the development of the city. *Transportation Research Procedia* 39 pp. 104-111

HERRERA Manuel Ramón González, SASIDHARAN Vinod, HERNÁNDEZ Julian Alberto Álvarez, HERRERA Luis Daniel Azpeitia (2018): Quality and sustainability of tourism development in Copper Canyon, Mexico: Perceptions of community stakeholders and visitors.= *Tourism Management Perspectives* 27 pp. 91-103

HORVÁTH Zoltán, PÁLFI Andrea, AUBERT Antal (2018): A desztinációfejlesztés hangsúlyainak változása a Balaton turisztikai régióban. *Turisztikai és vidékfejlesztési Tanulmányok*, Vol.3 (3) pp. 44-56.

IONELA Gavrilă- Paven, CONSTANTIN Bârsan Mircea, DOGARU Lia-Dorica (2015): Advantages and Limits for Tourism Development

in Rural Area (Case Study Ampoi and Mureu Valleys). *Procedia Economics and Finance* 32 pp. 1050 – 1059

IRIMIÁS Anna, JÁSZBERÉNYI Melinda, MICHALKÓ Gábor (2019): A turisztikai termékek innovatív fejlesztése [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. DOI: 10.1556/9789634544081 Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/m580turtei_141_p1#m580turtei_141_p1 (2020.05.10.)

KSH (2018): Helyzetkép a turizmus, vendéglátás ágazatról, 2018. Letölthető: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/jeltur18.pdf> Letöltve: 2020.05.15.

KSH (2019): TÉR-KÉP, 2018. Letölthető: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/ter_kep_2018.pdf Letöltve: 2020.05.18.

KSH BKÜ (2014): A Balaton üdülőkörzet társadalmi helyzetképe. 2014. augusztus. Központi Statisztikai Hivatal.

LEE Tsung Hung, JAN Fen-Hauh (2019): Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability. *Tourism Management* 70 pp. 368-380

MA Xiao Long, DAI Mei Ling, FAN Daisy X.F. (2020): Land expropriation in tourism development: Residents' attitudinal change and its influencing mechanism. *Tourism Management* 76 pp. 1-12

MATILAINEN Anne, SUUTARI Timo, LAHDESMÁKI Merja, KOSKI Pasi (2018): Management by boundaries e Insights into the role of boundary objects in a community-based tourism development project. *Tourism Management* 67 pp. 284-296

MOGHAVVEMI Sedigheh, WOOSNAM M. Kyle, PARAMANATHAN Tanousha, MUSA Ghazali, HAMZAH Amran (2017): The effect of residents' personality, emotional solidarity, and community commitment on support for tourism development. *Tourism Management* 63 pp. 242-254

OBÁDOVICS Cs. (2020): A Balaton régió népességdinamikája 2017-2062 között. *Földrajzi Közlemények*, 144. 1. pp. 27–42.

QIAN Cheng, SASAKI Nophea, SHIVAKOTI Ganesh, ZHANG Yuanjie (2016): Effective governance in tourism development – An analysis

of local perception in the Huangshan mountain area. *Tourism Management Perspectives* 20 pp. 112-123

RASOOLIMANESH S. Mostafa, RINGLE M. Christian, JAAFAR Mastura, RAMAYAH T. (2017): Urban vs. rural destinations: Residents' perceptions, community participation and support for tourism development. *Tourism Management* 60 pp. 147-158

SINCLAIR-MARAGH Gaunette, GURSOY Dogan, VIEREGGE Michael (2015): Residents' perceptions toward tourism development: A factor-cluster approach. *Journal of Destination Marketing & Management* 4 pp. 36-45

STYLIDIS Dimitrios, BIRAN Avital, SIT Jason, SZIVAS M. Edith (2014): Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management* 45 pp. 260-274

SUESS Courtney, BALOGLU Seyhmus, BUSSER A. James (2018): Perceived impacts of medical tourism development on community wellbeing. *Tourism Management* 69 pp. 232-245

SUTAWA Gusti Kade (2012): Issues on Bali Tourism Development and Community Empowerment to Support Sustainable Tourism Development. *Procedia Economics and Finance* 4 pp. 413-422

WOO Eunju, KIM Hyelin, UYSAL Muzaffer (2015): Life satisfaction and support for tourism development. *Annals of Tourism Research* 50 pp. 84-97

WOOSNAM Kyle M., DRAPER Jason, JIANG Jingxian (Kelly), ALESHINLOYE Kayode D., ERUL Emrullah (2018): Applying self-perception theory to explain residents' attitudes about tourism development through travel histories. *Tourism Management* 64 pp. 357-368

XU Shuangyu, BARBIERI Carla, ANDERSON Dorothy, LEUNG Yu-Fai, ROZIER-RICH Samantha (2016): Residents' perceptions of wine tourism development. *Tourism Management* 55 pp. 276-286

XUE Lan, KERSTETTER Deborah, BUZINDE N. Christine (2015): Residents' experiences with tourism development and resettlement in Luoyang, China. *Tourism Management* 46 pp. 444-453

ZHANG Jiekuan (2016): Weighing and realizing the environmental, economic and social goals of tourism development using an analytic network process-goal programming approach. *Journal of Cleaner Production* 127 pp. 262-273

ZHANG Shuying, CHAN Chung-Shing (2016): Nature-based tourism development in Hong Kong: Importance-Performance

perceptions of local residents and tourists. *Tourism Management Perspectives* 20 pp. 38-46

1861/2016. (XII. 27.) Korm. határozat a Balaton kiemelt turisztikai fejlesztési térség meghatározásáról és a térségben megvalósítandó egyes fejlesztések megvalósításához szükséges források biztosításáról

